

До питання подолання протидії розслідуванню колабораційної діяльності

Сергій Перепелиця

кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник,
Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф.
М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0721-9609>, e-mail: 180.vk.2012@gmail.com

Ірина Петрова

доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник,
Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф.
М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1652-6715>, e-mail: ekobezpeka.ira@gmail.com

Зазначено, що для засобів нейтралізації та подолання протидії розслідуванню колабораційної діяльності характерні специфічні особливості, що залежать від якостей і ознак суб'єктів протидії, мотивів їхньої поведінки, обстановки та способів протидії розслідуванню. З огляду на це, слідчий має здійснювати ретельне планування своєї діяльності з урахуванням можливої протидії та обирати найбільш ефективну стратегію й тактику розслідування.

Ключові слова: розслідування; протидія; колабораційна діяльність кримінальне провадження; подолання.

On the Issue of Overcoming Resistance to the Investigation of Collaborative Activities

Serghii Perepelytsia, Iryna Petrova

It is noted that the means of neutralizing and overcoming resistance to the investigation of collaborative activities have specific features that depend on the qualities and traits of the subjects of resistance, the motives of their behavior, the situation and methods of resistance to the investigation. In view of this, the investigator must carefully plan his activities, taking into account possible countermeasures, and choose the most effective strategy and tactics of the investigation.

Keywords: investigation; countermeasures; collaborative activities; criminal proceedings; overcoming.

Останніми роками спостерігається погіршення криміногенної обстановки на теренах України, зокрема, поширення колабораційної злочинності, особливо в умовах воєнного стану й на тимчасово окупованих територіях. На жаль, непоодинокими є випадки протидії розслідуванню колабораційної діяльності. Це обумовлює застосування заходів із по-

долання протидії розслідуванню, що за своєю сутністю є сукупністю активних дій, які можуть бути розтягнутими в часі. Зауважимо, що визначення форм і способів протидії розслідуванню, їх систематизація сприятиме не тільки подоланню, а й попередженню вчинення такої протидії та вдосконаленню діяльності суб'єктів сторони обвинувачення.

Щодо цього питання деякі науковці зазначають, що найактивнішою протидія може бути саме на початковому етапі, коли слідчий іще не встиг прогнозувати й упередити дії осіб, зацікавлених у такій протидії. Отже, ефективне здійснення слідчих (розшукових) дій і запропоновані алгоритми їх провадження, які ускладнено протидією розслідуванню, набудуть якісного змісту за умов їх діагностики та прогнозування подальшого розвитку, а також урахування в плануванні роботи над справою. Тож слідчий під час розслідування має визначити ту сукупність дій, що сприятимуть повному та швидкому розслідуванню колабораційної діяльності й дадуть змогу правильно обрати тактику розслідування злочинів цієї категорії.

У структурі протидії розслідуванню колабораційної діяльності слід виокремити такі елементи: *суб'єкт, цілі та мотиви, спосіб, форми та види*. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що суб'єктів протидії розслідуванню колабораційної діяльності слід об'єднати в такі групи: особи, що вчинили колабораційні діяння (колаборанти); рідні або інші особи, що мають безпосереднє відношення до колаборанта; захисники; корумповані працівники правоохоронних або державних органів.

Доцільною є актуалізація та визначення форм і способів протидії розслідуванню, а їх систематизація допоможе вдосконалити діяльність суб'єктів розслідування й запобігти протидії розслідуванню колабораційної діяльності з боку осіб, що її здійснюють. Зауважимо, що обрання колабо-

рантами форми протидії розслідуванню обумовлене швидким поширенням цієї категорії злочинів і може бути реакцією на діяльність слідчого із розкриття та розслідування таких кримінальних правопорушень.

Найбільш поширеними формами та способами протидії розслідуванню колабораційної діяльності можуть бути:

- приховування колабораційного діяння — інсценування, відмова від давання показань, знищення слідів і речових доказів, фальсифікація;
- дезінформація — неправдиві показання, обмова, самообмова;
- застосування корупційного механізму під час розслідування — підкуп, обіцянка або отримання неправомірної вигоди.

До дій із приховування колабораційної діяльності найчастіше належать:

- залякування свідків або очевидців;
- анонімність — поширення інформації через мережу «Інтернет»;
- реєстрування акаунтів на підставних осіб;
- зламування сторінок реальних осіб і поширення відповідної інформації від їхнього імені через сторінки-«двійники» реальних людей;
- обмеження доступу до певних сторінок або подальше їх видалення.

Засоби приховування колабораційних діянь:

- використання підроблених документів, поміж яких і ті, що посвідчують особу (підроблені паспорти);
- дії зі знищення предмета або предметів злочинного посягання — у разі передавання інформації тощо;
- використання інсценованих алібі (поміж яких: посилання, що запис публічного звернення сфальсифіковано, а для підтвердження надано відповідні документи про те, що ця особа перебувала в іншому місці);
- використання під час спілкування псевдонімів, позивних (якщо передавали матеріальні ресурси незаконним воєнізованим формуванням, що діяли на тимчасово окупованих територіях);
- відмова від юридичного оформлення договорів під час провадження господарської діяльності у взаємодії з незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території.

Наведений перелік дій із приховування колабораційних діянь не є вичерпним, окрім того, такі дії можуть бути багатоваріантними.

Як форму протидії розслідуванню злочинів науковці також виокремлюють використання засобів масової інформації. Їхні дослідження доводять, що «сьогодні наявна негативна тенденція щодо використання засобів масової інформації з метою протидії розслідуванню. За результатами анкетування слідчих про-

куратури та МВС України встановлено, що 92 % опитаних працівників вважають неможливим те, щоб ЗМІ самотійно повідомляли будь-яку інформацію про злочин й особливості його розслідування» [1, с. 60].

Із урахуванням результатів наукових праць науковців щодо протидії розслідуванню злочинів [2, с. 164] можна констатувати, що активна форма протидії розслідуванню колабораційної діяльності може виражатись як:

- відмова підозрюваного давати свідчення — у цьому разі дії підозрюваного спрямовані на затягування слідства з метою виграти час для застосування інших заходів протидії;
- повне невизнання вини й надання підозрюваним неправдивих пояснень — підозрюваний може називати невідому або нереальну особу, яка під його іменем заходила в соціальні мережі й від його імені писала пости, що і розслідують як колабораційну діяльність;
- часткове визнання вини, що може виявлятися як в активній формі, коли поєднують неправдиві свідчення із правдивими для зменшення власної відповідальності за вчинення колабораційних дій, так і в пасивній, коли надають правдиві показання лише в тій частині інкримінованих дій, яка, на думку підозрюваного, відома слідчому.

Усі криміналістичні засоби й методи протидії розслідуванню колабораційної

діяльності можна об'єднати у низку груп за такими напрямками:

- *за змістом* — планові, методичні, організаційні, тактичні тощо;
- *за суб'єктом застосування* — слідчими, працівниками оперативних підрозділів, експертами та ін.;
- *за стадіями кримінального провадження* — дізнання, досудове розслідування, судовий розгляд;
- *за обсягом* — одиничні та комплексні;
- *за спрямованістю* — щодо суб'єктів протидії, інформації про кримінальне правопорушення та його приховування, інформації про перебіг розслідування або інші обставини кримінального провадження, про матеріальні об'єкти, що фігурують у справі.

Отже, для розроблення та застосування дієвих заходів із протидії

розслідуванню колабораційної діяльності потрібне глибоке й усебічне дослідження сучасного феномена протидії як елемента протистояння злочинності судочинству, що посилюється умовами воєнної агресії російської. Таку протидію в сучасних умовах можна подолати не тільки за допомогою правоохоронних органів: тут потрібні зусилля суспільства та держави загалом.

Перелік джерел посилання

1. Щур Б. В. Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів, вчинених організованими злочинними групами : монографія / під ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2005. 176 с.
2. Завидняк І. О. Тактичні операції, спрямовані на подолання протидії розслідуванню кримінальних правопорушень, вчинених з використанням сучасних інформаційних технологій. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 15. С. 159—166. DOI: 10.33244/2521-1196.15.2019.159-166 (дата звернення: 05.09.2025).